

5

LETNIK XXIII.
1976 - 1977

G A I E R

Galeb

Mladinska revija

VSEBINA

Sandi Sitar: Gašper ustrelil in zadene	113
Vojan T. Arhar: Čarodej	117
Danilo Gorinšek: Zapečnik in kos	117
Branko Rudolf: Škrat v črnilniku	118
Franci Lakovič: Zajček	119
Kotiček za najmlajše: Vera Poljšak:	
Pust	120
Povezave	121
Vojan T. Arhar: Pomota	121
Danilo Gorinšek: Jurij in zima	122
Marijan Breclj: Zgodba o kanarčku	123
Meta Rainer: Vetrč in sapica	124
Podobe iz preteklosti: Lojze Abram:	
Gregorčičevo posvetilo	125
Utrinki iz sedanjosti: Helena Magajna:	
Lipica: stroga šola za konje	126
Angelo Cerkvenc: Papagaj	129
Zanimivosti	130
Ivan Maticič: Zvesti Pazun	131
Miro Presl: Ali veš, da...	132
Slike iz narave: Vojan T. Arhar: Človeško telo	133
Miro Presl: Labod	134
V svetu tehnike: Lojze Abram: Kovinske ptice domače izdelave	135
Šport: Ivan Furlanič - Mario Šušteršič:	
Obnovljeni klub »Sirena«	136
Tone Pavček: Tete	137
Meta Rainer: Mladi prometniki	137
Valentin Polanšek: Zaklad v žlebu	138
Ludovika Kalan: Janko in robot	140
Zapojmo veselo: Janez Bitenc: Dežek trka, Mlinček	141
Ludovika Kalan: Miške imajo praznik	142
Šolarji pišejo	142
Urednikova pošta	144
Za bistre glave	3. stran platnice

Ilustracije za 5. številko Galeba so naredili: Marjeta Cvetko (str. 117); Robert Hlavaty (str. 117, 122, 129); Leon Koporc (str. 124, 139); Božo Kos (str. 113, 115, 116); Jasna Merku (str. 132); Jelka Reichman (str. 118, 121, 137, 142); Bine Rogelj (str. 123, 137); Magda Tavčar (str. 119, 120, 121, 140).

Priloga: Obrtništvo v nekdanji Gorici, Dobrčevski kras — besedilo in slike: Slavko Rebec.

**LETNIK XXIII.
FEBRUAR 1977
ŠTEV. 5**

Mesečnik (8 številčk)

Izdaja:

Založništvo
tržaškega
tiska, Trst

Glavni urednik:

Lojze Abram

Odgovorni urednik:

Albin Bubnič

Uredništvo in uprava:

**Ul. G. Amendola 12
34134 Trst - Tel. 41 55 34**

Tiska:

Graphart, Trst, tel. 77 21 51

Naslovna stran:

Walter Piščanc

3. r. ROJAN

Posamezna številka:

400 lir

Letna naročnina:

3.000 lir

Galeb je registriran na sodišču v Trstu pod številko 158 od 3.5.1954

Galeb je včlanjen v zvezo periodičnega tiska USPI (Un. Stampa Periodica Italiana)

Sandi Sitar

Ilustr.: Božo Kos

Gašper ustrelil in zadene

Roparski vitez Erazem Predjamski in njegovo krdelo so v skoku podili konje proti svojemu nezavzetemu gradu.

»Koliko je ura?« je vprašal Erazem.

Njegov oproda Jernej je pogledal na ročno uro.

»Kmalu bo pet. Presneto dobro smo jezdili, da smo prišli že tako daleč. Prav užival sem v tej ježi.«

»Jaz pa ne,« je dejal Erazem. »Ves ožuljen sem od oklepa in pa tam, kjer sedim.«

»Zasledovalce smo pa le pustili daleč zadaj,« je rekel Jernej.

»In kar je najvažnejše,« je pristavil Erazem, »ne bomo zamudili televizijskega prenosa z viteškega turnirja.«

Roparski vitez je spodbodel konja in krdelo mu je v skoku sledilo. Prihajali so; pred njimi se je dvignila divja, prepadna skalnata stena z ogromno votlino, iz katere je prežal Erazmov grad.

Pognali so konje v reko, ki je tekla iz votline pod steno. Prebredli

so plitvejši del struge do lesenega mostička, ki je bil spuščen prek globljega, deročega toka. V votlini so razjahali in so se začeli vzpenja-

ti po vklesanih stopničkah proti gradu. Od zgoraj so jim spustili vrvene lestvice in po teh so splezali na skalnati pomol. Šele tedaj so se spodaj pojavili zasledovalci.

»Ne boste nam ušli!« je kričal iz sedla njihov glavar Gašper Ravbar. »Naposled vas bomo dobili!«

Sprožili so samostrele in nekaj puščic se je odbilo od skalnate stene globoko pod njimi.

»Ha, ha,« se je krohotal Erazem. »Boste pa že morali priti bliže, če boste hoteli kaj zadeti.«

Gašper Ravbar je dal znak z roko. Nekaj jezdecev je planilo s konji v reko, toda mostič je bil zdaj dvignjen in tok je odnesel jezdece in konje.

»Ha, ha,« se je spet zarežal Erazem. »To ne gre tako enostavno.«

»Prav uživam v tem,« je vzkliknil oproda Jernej.

Spodaj pa je besnel glavar Gašper Ravbar.

»Naskočili vas bomo!« je vpil.

»Kar poskusite,« je izzival Erazem. »Čakamo vas.«

Toda Gašper in njegovi so se dolgo posvetovali in ko bi Erazem s svojimi res čakal na njihov napad, bi zanesljivo zamudil televizijski prenos. Tako pa je šel prvi prek dvížnega mostu v grad, njegovi pa za njim in po zavutih stopnicah ter skozi vrsto dvoran do največje. Tu je vitez pristopil k veliki, z železom okovani skrini in je vključil stikalo. Kmalu je pred njimi zažarel televizijski zaslon.

»Nismo še zamudili,« je rekel Erazem. »Se še ni začelo.«

Odložili so ščite in meče, sneli čelade in oklepe, odpasali so si jermene in obuli copate. Posedli so na

lesene klopi, predali so se jedači in pijači ter bolščali v svetleči zaslon.

»Ali se spominjate, gospodar?« je vprašal oproda Jernej.

»Česa?« je vprašal vitez Erazem. »Časov, ko še ni bilo televizije,« je rekel Jernej. »Ko ste se turnirjev še sami udeleževali in ste vselej zmagali.«

»Ja,« je pritrdil Erazem. »To so bili zares časi!«

»Sedaj pa samo posedate pred televizijo in gledate, kako zmaguje je drugi,« je očital oproda svojemu vitezmu.

»Daj, no, daj,« je vitez mrko zavrnil svojega oprodo. »Ali mi moraš res vsakokrat pokvariti zabavo?«

»Le kaj imaš toliko proti televiziji,« so rekli tedaj tudi drugi. »Ali ni to imenitna zabava? Kar od doma si vse ogledaš, v copatah.«

»Zmagati pa ne moreš,« je pripomnil Jernej.

»Reci, kar hočeš,« so rekli Erazmovi ljudje, »ampak čez komot ga ni. — Tiho! Zdaj se bo začelo.«

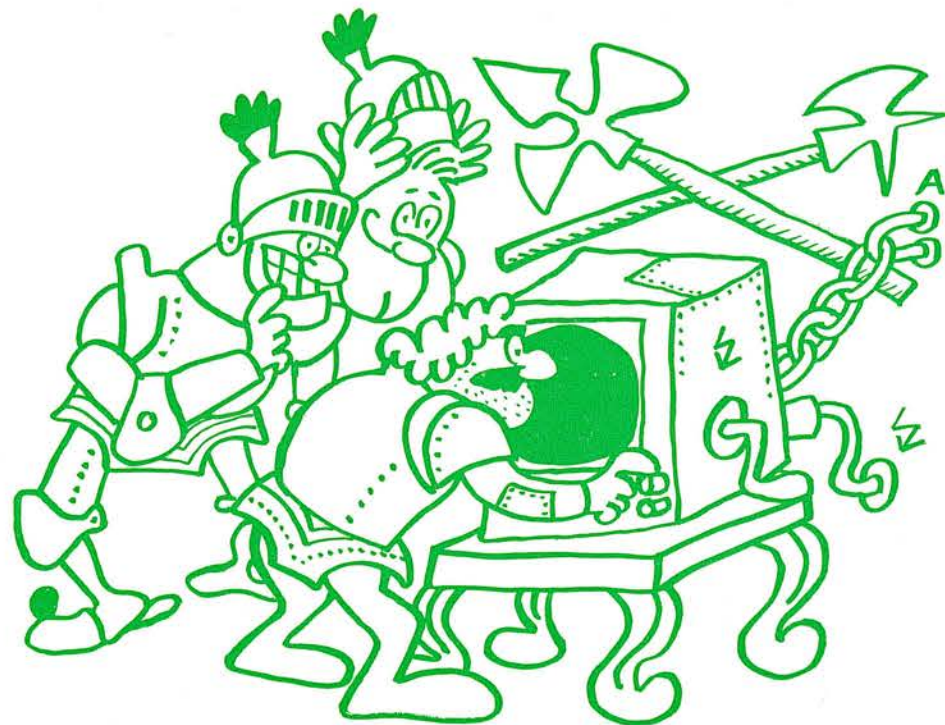
Na zaslonu so se najprej prikazali trobentači. Stali so na visokem kamenitem podstavku in zastave na njihovih trobentah so plapolale v vetru.

»Kaj pa se dogaja pod gradom?« se je nenadoma spomnil Erazem. »Jernej, stopi no pogledat!«

Prva dama turnirja je dala znak z rutico. Trobentači so zatrobili. Nastopili so vitezi na konjih. Oprode so nosili pred vsakim ščit z grbom. Vitezi so zapovrstjo povešali kopja v pozdrav.

»No, kaj se dogaja?« je vprašal Erazem.

»Še nič posebnega,« je povedal Jernej. »Skušajo splezati na grad.«

»Kako visoko so že?«

»Komaj nekje na polovici.«

»To še ni visoko,« je rekel Erazem. »Lahko še v miru gledamo televizijo.«

Vitezi so se razšli na označena mesta. Oprode so jim natikali čelade s perjanicami. Trobentači so zatrobili vnovič. To je bil znak za začetek turnirja. Vsi v areni so utihnili, prva dama turnirja pa se je sklonila iz svoje lože popolnoma blede v obraz.

Prva dva viteza sta spodbodla konja drug proti drugemu. Namerila sta kopji, pokrila sta se s ščitoma. Železo je treščilo ob železo. Eden od vitezov je padel s konja. Drugi se je zamajal v sedlu, vendar se je obdržal. Padlega viteza so od-

nesli v šotor, zmagovalca so počastili z aplavzom. In trobentači so zatrobili k novemu spopadu.

»Jernej, pojdi no pogledat, kaj zdaj počno,« je naročil Erazem svojemu oprodi.

Jernej je odšel in se je kmalu vrnil.

»Prilezli so že precej visoko. Zdaj skušajo vreči vrvi čez skalnati pomol, da bi se potegnili do vrha.«

Erazem je še kar bolščal v televizijski zaslon.

»Kaj naj naredimo?« je nestrpno vprašal oproda. »Nekateri so že skoraj na vrhu!«

»Ja, kaj naj naredimo?« so nestrpno vpraševali tudi drugi. »Nekaj moramo narediti!«

»Dvignite most in trdno zapahnite vrata,« je ukazal Erazem. »Tako

si bomo lahko ogledali oddajo do konca.«

»Vse, kar ukazujete, smo že storili,« je povedal Jernej. »Ali naj jim podkurimo še s smolo in vrelin oljem?«

»Daj, no, Jernej,« ga je zavrnil Erazem. »Daj, no, s temi tvojimi srednjeveškimi metodami! To bi nam nakopalo samo še večje sitnosti.«

V televizorju sta si stala nasproti samo še Beli in Črni vitez. Trobentači so pravkar zatrobili in prva dama se je popolnoma bleda nagnila iz svoje lože. Viteza sta zdirjala drug proti drugemu; prvi je jezdil belega, drugi črnega konja. Prvemu je na čeladi vihrala bela, drugemu črna perjanica.

»Gospodar, so že preplezali,« je tedaj planil v dvorano Jernej.

»Pa prav zdaj, ko je najbolj napeto,« je jezno vzkliknil Erazem.

Beli in Črni vitez sta v diru namerila kopji drug na drugega.

»Kaj pa hočejo?« je spet vprašal Erazem.

»Zdaj skušajo z gorečimi puščicami zažgati vhodna vrata,« je povedal Jernej.

»Jim že pokažem!« se je razjezil Erazem.

Beli in Črni vitez sta se počila. Erazem Predjamski je prav tedaj planil skozi vrata.

»Kaj pa je to!« je zavpil z visoke line na oblegovalce. »V svojem gradu še televizije ne morem gledati v miru! Ali se boste pobrali, odkoder ste prišli!«

»Saj bi se,« so rekli najbližji oblegovalci. »Samo naš glavar te hoče živega ali mrtvega!«

»V napad!« je spodaj tulil Gašper Ravbar.

»Hura!« so se zgoraj medlo odzvali njegovi vojaki.

»Kaj pa pomeni to vpitje?« je grozeče vprašal Erazem.

»Napasti te moramo,« so povedali najbližji oblegovalci.

»Da vam kaj takega niti na misel ne pride!« jim je spet zagrozil Erazem. »Dovolj škode ste mi že povzročili, ko ste mi osmodili vhodna vrata.«

»Moramo,« so rekli Gašperjevi vojaki. »Saj ste sami slišali našega glavarja.«

»Umaknite se!« jim je ukazal Erazem Predjamski. »Pomislite na smolo in vrelo olje, da drugega niti ne omenim. Svojemu Gašperju pa recite, da ste se morali umakniti pred preveliko premočjo.«

»Prav, tako bomo rekli,« so obljubili vojaki. »Samo ne vemo, če bo to pri našem glavarju kaj zaleglo.«

»Zakaj ste se umaknili?« je vpil nanje Gašper Ravbar.

»Morali smo se pred tolikšno premočjo,« so rekli vojaki. »Pred kakšno premočjo neki?« je vpil Gašper. »Razen Erazma se ni nihče niti prikazal v linah. Vsi gledajo televizijo.«

(Dalje)

Vojan Tihomir Arhar

Danilo Gorinšek

Zapečnik in kos

Ta zapečnik je nesrečnik :
zime se hudó boji —
ves v copatah, kučmi, odejah
tople se peči tišči...
Kos na okno mu potrka :
»Glej, zmrzljivca za pečjo!
Brž na plan, glej: bos sem, lačen,
nič mi v snegu ni hudó!«
Zmrznjeni zapečnik stoka:
»Rajši v peči živ se scvrem,
kot da s tabo sredi mraza
bos in lačen še umrem!«
»Res zapečnik si nesrečnik!«
kos mu dé, »že rajši bos,
lačen kos sem kot zapečnik:
kos je vsaki zimi - kos!«

Ilustr.: Marjeta Cvetko

ČARODEJ

No, le dobro me poglej!
Jaz sem slaven čarodej,
ves v kraguljčkih, cincirlin,
v kar želiš, te spremenim.

Tolstobrad, poskočnih nog,
radost trosim naokrog,
pri otrocih sem doma,
smejemo se, kar se da.

Še odraslim, ena — dve,
glavo zmešam in srce,
rdečenos, širokih ust,
vem, poznaš me, saj sem —
PUST!

Ilustr.: Robert Hlavaty

Škrat v črnilniku

V tistem času, ko je Gregor do-
raščal — ko mu niso še pravili Gre-
gor, temveč Gregec — je bil prav
čeden in pameten fantek, pač pa
ihtav in prav nič potrpežljiv. Ko se
je učil brati in pisati, je zmeraj ho-
tel razumeti vse kar takoj, na mah.
Kadar se mu to ni posrečilo, se je
jezil, kričal, cepetal in pihal kakor
maček. Tako se je na primer drl na
potrpežljivega starejšega bratca: »Pa
ti! Poglej! Zakaj pa tu tako neumno
piše? Saj ne piše pa-pir, temveč ta-
pir!« Bratec je odgovoril mirno: »Se-
veda. Saj tudi noče pisati papir,
temveč tapir. Sem poglej! Tapir —

vidiš — to je taka štirinogata, tri-
prsta žival, spredaj črna, zadaj bela.
Nekoliko je podobna pujsku. Ima
gibljev rilec, živi pa v Indiji in južni
Ameriki. Vidiš! Saj je lepo narisa-
na, s papirjem pa ni čisto nič v
sorodu...«.

»O ja!« je rekel Gregec. »Vidiš,
da je spredaj črna, zadaj pa bela.
No, papir je tudi zadaj bel. Če ga
popišeš, je pa črn!«

»Da. In če ga popackaš, tudi,« je
rekel že pametni bratec. In to je
bilo res. Gregec je bil namreč hu-
do skregan s pisanjem. V tistem
času so učenci v šolah še pisali z
jeklenimi peresi. Taka peresa so
vtikali v držaje. Potem jih je bilo
treba namakati v tintnike, steklene
lončke, za katere so v klopih bile
zvrtnane posebne luknje. No — Gre-
gec je bil vse preveč ihtav, da bi
namakal počasi in previdno. Ali je
dobil črnilo premalo ali pa preveč.
V tistem drugem primeru se mu je
na najlepše začeto črko izlilo črno
jezerce. »Pac!« je reklo in packa
je bila gotova.

Seveda. Saj ni nič »reklo«, packe
so se tako hinavsko molče izlivala
na papir kakor še danes. Ampak
Gregcu se je zdelo, da nekdo za-
nalašč pravi »pac!«, kadar se mu
izlije črnilo. In dozdevalo se mu je,
da v črnilnem lončku sedi hud škrat,
ki mu nagaja, mu nalašč ne pusti,

da bi čisto pisal. Počasi je začel ne-
kako »verovati« v škrata. In v sa-
njah ga je res videl. Iz velikega oče-
tovega črnilnika se je vzdigal maj-
hen, popolnoma črn, rogat možic z
okroglimi, gumbastimi očmi, ki se
mu je hudobno režal. Pa še zasmeh-
oval ga je, ponavljal je besede,
ki jih je fantek že bil nekje slišal:
»Če bi se bil ti, Gregec, rodil
dvesto let prej — kako bi šele ta-
krat za tebe bilo hudo! Takrat so
pisali z gosjimi peresi, to je bilo
še precej teže! Učitelji so bili ne-
usmiljeni. Če bi ti bil takrat tako
packal, bi ti jih naložili z ravnilom,
da bi bil čisto rdeč — tam zadaj!«
To je bilo neznosno poslušati, ali
ne?

Ampak nenadoma se je v sanjah
pred črnega škrata postavil mirni
starejši bratec s knjigo in rekel:
»Tapir. Tapir. Žival iz južnih dežel.«

Tedaj je Gregec zasanjal o neki
luki daleč v Indiji. Po trgu so hodi-
li lepi rjavi ljudje s pisanimi ruta-
mi okrog glave. Z vitkimi, golimi
rokami so držali košare, polne pisa-
nih cvetov in velikih, najslajših sa-
dežev — takih, ki jih je Gregec po-
znal samo iz podob. Ladje so se
zibale v luki, sonce je sijalo.

Drugi dan je Gregec poskusil vse
narisati. In — čudno — zdaj mu
škrat ni več nagajal. Tudi barvice
so ga »ubogale«. Packe so postale
sence pod drevesi ali jezerca. To
noč je Gregec zaspal mirno in trdno.

Franci Lakovič

Ilustr.: Magda Tavčar

ZAJČEK

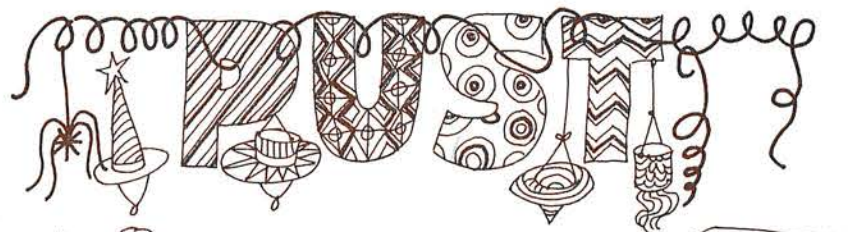
Ko vanj pogledaš, zamižiš,
če primeš ga, takoj uide,
in kadar spet za njim hitiš,
za hrbet tvoj prav tiho pride.

Le kadar sonce za oblak
se iz zaspanosti nam skrije,
tedaj preneha zajček vsak
uganjati s teboj norčije.

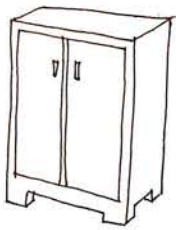
Kotiček za najmlajše

Vera Poljšak

Ilustr.: Magda Tavčar

STA ISKALA V

PUSTNE

.NAŠLA STA

DVA SMEŠNA

DVE

DVA PARA STARIH

EN

PAR ŠIROKIH

IN ENO ŠIROKO

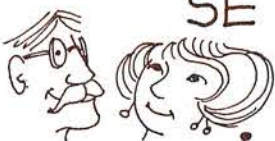
TAKOJ STA

SE

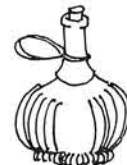
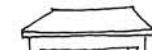
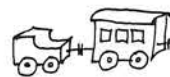

IN SE

ŠLA POKAZAT

POVEZAVE

POVEŽI PREDMETE, KI SODIJO SKUPAJ

Vojan Tihomir Arhar

Ilustr.: Robert Hlavaty

Pomota

V kašči proti polnoči
divje telefon zvonj.

»Tukaj maček Mimijav.
Rad bi mleka poln bokal!«

Miško zgrabi huda jeza:
»Oprostite, slaba zveza!«

JURIJ IN ZIMA

Vsako leto je nekaj tednov po Novem letu še mraz in sneg in prazno, pusto ter tiho. Drevje moli svoje gole veje proti nebu in tedaj so te veje kot stare, suhe roke, ki prosijo, da jih kaj ogreje. Travniki so goli in si želijo zelene preproge, da jih pokrije. Potočki so kalni ali pa sploh zamrznjeni in bi radi spet bili čisti in veselo žuboreli čez kamnite struge. Po logih in gajih pa ni slišati niti glasu, kvečjemu kakšno onemoglo vrabčje čivkanje... Tako je vsako leto še precej tednov po Novem letu, včasih manj včasih pa delj časa.

Potem pa včasih še izpod snega pokukajo zvončki in zacingljajo, se prerinejo trobentice in zatrobijo. Lju-

dje seveda tega zvončkljanja in trobljenja ne slišijo, ker pač niso tako tankih ušes. Pač pa sliši to zvončkljanje in to trobljenje daleč za devetimi gorami in desetimi morji — vitez Jurij.

Vitez Jurij ponavadi še čaka na živahne ptičje klice, ker se o Gregorjevem — tako ljudje pravijo — ptički ženijo in potem se tem klicem ne more ustavljati, zajaše svojega konja, natakne čelado na glavo, v roko vzame sulico in prijaše v naše kraje. Botra Zima tedaj kar vztrepeta in zapiha skoz svojih pet škrbin, kolikor jih še ima v brezzobih ustih, v viteza Jurija tako močno, da bi vsakogar na mah odneslo kot burja. Toda vitez Jurij je močan in ga nič ne

more ustaviti ali pa vreči s srebrnega konja. In tedaj zasije sonce in je vse zlato kot Jurijeva čelada, Jurij prešerno zavriska in že veselo zaščeбетajo ptički, Jurij poljubi drevje in že spleza nanj cvetje, Jurij pobóža zemljo in že zgine poslednja krpica snega, Jurij iz mladih pljuč zajame sapo in jo dahne vso v naravo

— tedaj pa zapihljajo od vsepovsod tople sapice.

Kaj pa botra Zima? Ej, tudi ona piha, toda od jeze. Zašklepetala bi z zobmi, da bi se še vitez Jurij ustrašil, pa kaj — ko nima zob...

Kaj je torej tedaj s starko Zimo? Ej, kaj: zabruna v brado. »Tič je ta Jurij,« in brž — jo odkuri...

Marijan Brecelj

Ilustr.: Bine Rogelj

Zgodba o kanarčku

Bil je rumen, kot suho je zlató,
in pel je neprestano kot za stavo:
ko v jutru žarki so zlatili travo,
dokler ni zadnji zginil v goró.

Bil vedno je enako mlad,
čeprav mi očka je povedal,
da kupil ga je bil takrat,
ko sem jaz prvič svet zagledal.

Nekoč nekdo odprl vratca
je — in kanarček je zbežal,
morda je kje poiskal bratca,
da z njim svobódo bi izbral.

A dolgo živel ni takó:
v kletko se povrnil je nekoč
(ves suh je bil in lačen hudò)
in dni preživljal je — pojoč.

Na svet prišel je mlajši brat,
ki je kanarčka silno ljubil
in z njim se hotel je igrat,
a nam kanarčka je — pogubil.

Če zdaj bi živel, star bi že postal,
a vedno — sem prepričan — bi še pel;
saj pesmic ni učil se, vse je znal,
a vseh gotovo ni še bil izpel.

VETRC IN SAPICA

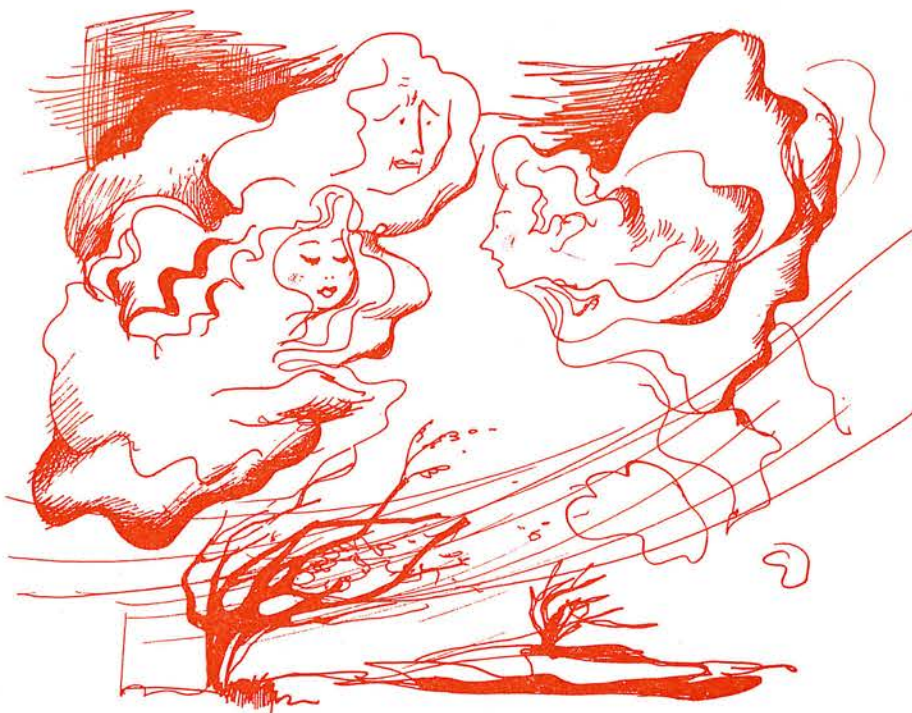
Vetrc sapico
je vzljubil,
jo pri materi
zasnubil,
toda stroga
burja-mati
ni hotela
hčerke dati,
češ da fant je
vetrnjak.

A se vetrc
je postavil,
zrelostni
izpit napravil:
krepko je
očistil zrak!
Burja vidi:
ni bedak!

Pa so svatbo
naredili,
vse vetrove
povabili.
Svatje so se
razigrali,
peli, žvižgali,
plesali.
Sever je
močno zasviral,
jug topló je
muziciral,
vzhodnik plesal
kazačok
lahkih je
in urnih nog;
a zahodnik
frenčkankan

je poskočil
razuzdan.
Ko bili so
vsi okrogli
in do kraja
onemogli,
so se gostje
posloveli,
na vse kraje
razpršili.

Vetrc je
z nevesto mlado
jo popihal
na livado;
tam sta dolgo
šepetala,
v mehki travici
zaspala.

Podobe iz preteklosti

Lojze Abram

Gregorčičevo posvetilo

Dolgoletni sodelavec Vlado Firm, ki živi v Ljubljani, se je ob listanju zadnje številke Galeba in prebiranju priloge, ki je obravnavala 70. obletnico smrti pesnika Simona Gregorčiča, spomnil na skrbno shranjen spominski album svoje, sedaj že pokojne matere, v katerem ji je pesnik Gregorčič posvetil poezijo. Te doslej v javnosti še neznane vrstice izpod Gregorčičevega peresa, objavlja sedaj prvič revija GALEB, kateri je pisatelj Firm ljubeznivo posodil izvornik.

Firmova mama Irena Slemenšek, se je rodila v učiteljski družini v Podčetrtku na Štajerskem. Življenjska pot jo je že mlado pripeljala v Gorico, kjer je študirala na tamkajšnjem učiteljskišću. Nekoč je neki njen profesor obolev in prišel ga je honorarno nadomestovat pesnik Simon Gregorčič. Di-jakinje so bile takrat navdušene. Irena Slemenšek se je opogumila, se približala pesniku in mu povedala, da ga kot Štajerka zelo ceni in občuduje. Goriški slavček jo je vprašal, kaj bi rada od njega in dala mu je spominsko knjigo, s prošnjo, če bi ji napisal kak verz.

»Kaj bi napisal takšni mladi, življenja polni gospodični?« je bilo prvo njegovo vprašanje. Nekaj časa potem ji je vrnil album, v katerega je napisal te verze:

Starina sivih let,
ki motri kvarni svet,
naroča vam srčno:
oj, čuvajte skrbno
si lic — še bolj si duše cvet;
vesel potem vas bode svet,
še bolj veselo pa nebo!
Daj Bog tako!

Na Gradišči, 16. junija 1902.

Simon Gregorčič

Firmova mama, Irena Slemenšek, v vsem svojem dolgem življenju ni nikoli pozabila na to srečanje s pesnikom. Vsa naslednja leta, ko je službovala kot učiteljica v Ko-

Album

*Starina sivih let,
ki motri kvarni svet,
naroča vam srčno:
oj, čuvajte skrbno
si lic — še bolj si duše cvet;
vesel potem vas bode svet,
še bolj veselo pa nebo!
Daj Bog tako!*

Na Gradišči 16. junija 1902.

Gregorčič

baridu, v Podbrdu, Brežicah, Glimjah pri Podčetrtku, Radvanju in potem v Mariboru, je rada pripovedovala svojim bližnjim, kako je tedaj zbrala ves pogum in stopila pred profesorja-pesnika ter ga prosila za posvetilo.

Bila je tudi v veliki množici več tisoč ljudi, ki so Goriškega slavčka tistega novembrskega dne 1906. leta, spremljali na poslednji poti. Tedaj je z venca na pesnikovem svežem grobu utrgala majhno palmovo vejico in jo zalepila prav na tisto stran svojega albuma, na katero je pesnik Gregorčič napisal posvetilo.

Utrinki iz sedanjosti

Helena Magajna

LIPICA: STROGA ŠOLA ZA KONJE

Mislím, da je že vsak izmed vas kdaj obiskal bližnjo Lipico, lepo zeleno kraško oazo med Bazovico in Lokvijo, odkoder že 400 let izvira čistokrvna lipicanska pasma konj. Z vseh koncev sveta prihajajo obiskovalci in občudujejo snežnobeke konje, elegantne drže in plemenitega značaja, ki se pasejo in živijo v lepem naravnem okolju, v zavetju stoletnih lip in mogočnih hrastov, ki jih varujejo pred poletno pripeko.

Pa oglejmo si malo zgodovino lipiške kobilarne, ki je ena izmed najstarejših na

svetu in izvir toliko občudovanih lipicancev. Kobilarno je leta 1580 ustanovil avstrijskih nadvojvoda Karel. Golo kraško gmajno je s pogozdovanjem spremenil v bujno zeleno oazo. Iz bližnjih vrtač je dal nanositi v Lipico mnogo rdeče zemlje, da so nastali sočni pašniki in travniki. Zgradili so tudi cisterne za pitno vodo, da so bili konji in prvi prebivalci Lipice preskrbljeni z njo. Tedaj so začeli z rejo lipicancev. Prve žrebce za rejo so nakupili v tedanjih najboljših kraljevih konjušnicah: v Španiji, Italiji, Nemčiji, na Danskem. Od vseh potomcev teh uvoženih žrebcev se je do danes ohranilo šest linij čistokrvne lipicanske pasme, in sicer linija Pluto, Conversano, Neapolitano, Favory, Siglavy in Maestoso, po kateri se imenuje tudi novozgrajeni hotel v Lipici. Enakega pomena kot linije žrebcev so bili za rejo lipicancev tudi rodovi kobil. Teh rodov je več, okrog dvajset, zato jih ne bomo posebej naštevali. Lipicanci se rodijo črne, rjave ali temno sive barve in se šele kasneje prelevijo preko sive v belo barvo. Najlepšo snežnobelo barvo dosežejo lipicanci med šestim in desetim letom. Nekateri pa ostanejo črni. Teh je sicer manj, so pa zelo lepi in popestrijo belo krdelo konj.

Lipicanec je edinstven konj ne samo zaradi svoje lepote, ampak tudi zaradi svoje poslušnosti in inteligence. Že od nekdaj je bila to plemenita pasma konj, ki so jih uporabljali izključno za vprego kraljevskih kočij in za jahanje. Zaradi svojega izjemnega značaja in živahnosti so še posebno primerni

za dresurno jahanje. Dresura je dolgoletna šola, v kateri dreserji z veliko obojestransko vztrajnostjo in potrpežljivostjo učijo konja, da odgovarja z določenimi gibi na še tako majhen človekov znak. Najbolj znana jahalna šola dresurnega jahanja je španska jahalna šola na Dunaju, kjer prikazujejo v dresurnem programu najtežje elemente, imenovane »šola nad zemljo«. Do konca prve svetovne vojne je kobilarna v Lipici sama zalagala jahalno šolo na Dunaju z najboljšimi konji. V Lipici tedaj ni bilo jahalne šole. Vsako leto, ko je odhajalo na Dunaj določeno število najboljših konj, so v Lipici zasadili po tri drevesa. O tem še danes pričajo lepi drevoredi.

V dolgih stoletjih od ustanovitve so razni burni zgodovinski dogodki prisilili lipiško čredo, da se je selila iz kraja v kraj. Že pod Napoleonom so morali lipicanci zapustiti svoj rodni kraj in se zateči na Madžarsko, med prvo svetovno vojno se je čreda umaknila v Avstrijo in

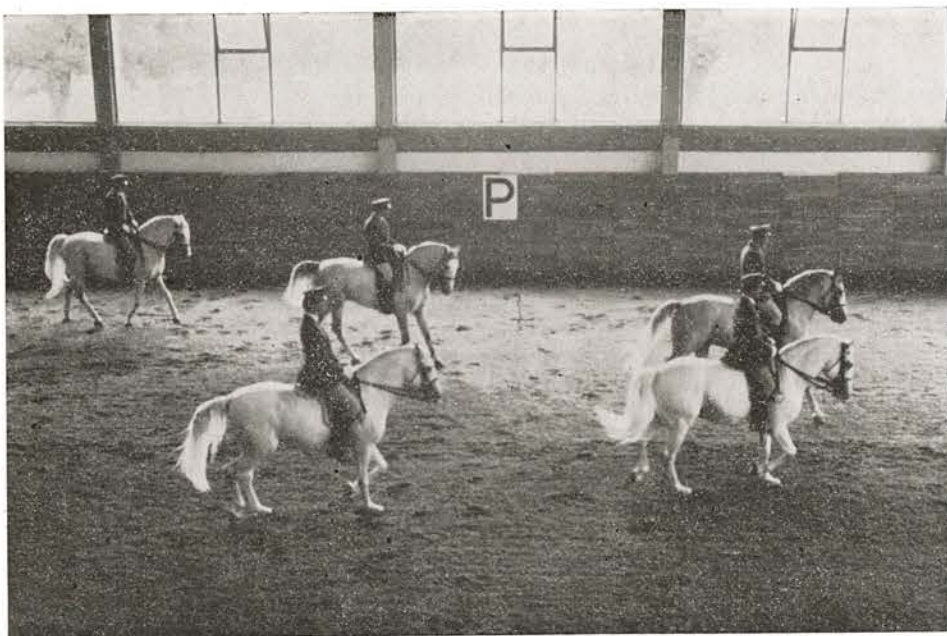
na Češko, drugo svetovno vojno so lipicanci ravno tako preživeli v izgnanstvu po Avstriji in Češki. Zaradi tega preseljevanja je nastalo več kobilarn lipicancev v Avstriji, Ogrski, na Češkem in raznih krajih po Jugoslaviji. Šele po drugi svetovni vojni je kobilarna v Lipici ponovno zaživela. Treba pa je bilo začeti skoraj znova. Že po nekaj letih intenzivnega dela za vzrejo nove črede, so se pokazali uspešni rezultati. Ustanovili so tudi lastno jahalno šolo. Za šolanje pa pridejo v poštev samo po zunanosti lepi konji, ki ne kažejo nobene značajne slabosti in ki uspešno opravljajo vsakdanji trening. Zato je izbira konj za nadaljnje šolanje zelo stroga. Že zgodaj navajajo mlade žrebičke na red in disciplino. Pošiljajo jih v nekak konjski »otročki vrtec«, kjer se konjiči navajajo na človeka in sprejemajo njegova povelja. Ko je žrebiček star tri leta, pa se začne prava šola. Iz črede, kjer je živel z mamicco, ga pošljejo v jahalni hlev in ga po-

časi privajajo na jahanje. Najprej žrebeta jahajo v zaprti jahalnici, pozneje pa v lepi lipiški okolici. Že po prvem letu šolanja učitelji spoznajo svoje učence, njihove dobre in slabe lastnosti. Če se konj ni dobro obnesel, ga izključijo iz jahalne šole. V drugem letu šolanja jahajo konje v skupinah, ker se ravno pri skupinskem jahanju največkrat pokažejo skrite hibe v konjevem značaju. Če je konj napadalen do svojih sovrstnikov, ga ravno tako izključijo iz šole. Šolo nadaljujejo samo talentirane živali z dobrim značajem. Značajna posebnost lipicancev je ravno v tem, da so po naravi krotki in ubogljivi. Zato se s takimi konji in s sistematičnim šolanjem doseže marsikaj. Torej najboljši učenci nadaljujejo šolo še približno dve leti in v teh dveh letih vadijo razne dresurne like in figure, kot so »passage«, »piaffe« in »piroquette«. Te figure izvaja konj na tleh. Zato se imenujejo »šola na zemlji«. Najboljši konji pa se v tem času naučijo še težjih stvari, kot so razni akrobatski skoki, kadar se konj dvigne in v lepem loku iztegne

svój trup. S šolskimi izrazi imenujemo te skoke »kapriole«, »pesade«, »levade«. To je »šola nad zemljo«, v kateri so prikazani najtežji liki dresurnega programa. Svoj dresurni program izvajajo lipicanci tudi pred občinstvom. To so izredne predstave z izjemnim užitkom. V poletnem času je v Lipici dresurni program na sporedu vsak dan, v zimskem pa samo enkrat na teden.

Zaradi svoje lepote in pridnosti so lipi-

2. OBRRTNIŠTVO V NEKDANJI GORICI - Običajna mizararska miza z različnimi strgali in rezili, ki so jih uporabljali nekdanji mizarji.

4. OBRRTNIŠTVO V NEKDANJI GORICI - Tkalni stroj izdelan iz lesa. S takimi stroji so v davnih časih tkalci izdelovali več vrst blaga s čudovitimi vzorci.

6. OBRRTNIŠTVO V NEKDANJI GORICI - Iz zajčje dlake so nekdanji klobučarji najprej izdelovali klobučevino in jo nato na lesenih kalupih preoblikovali v klobuke.

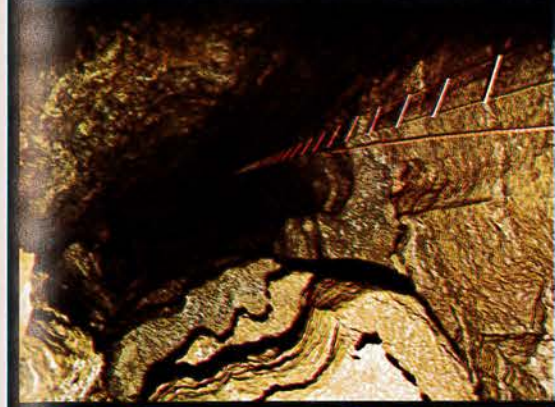
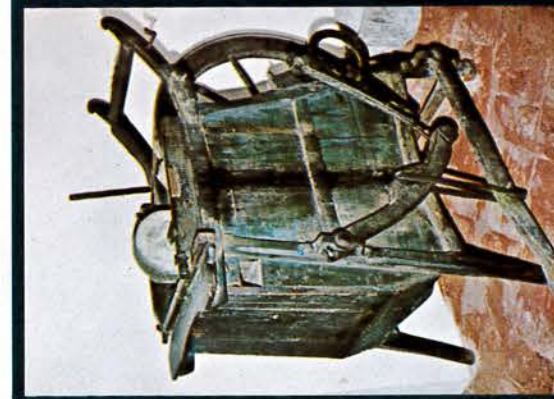
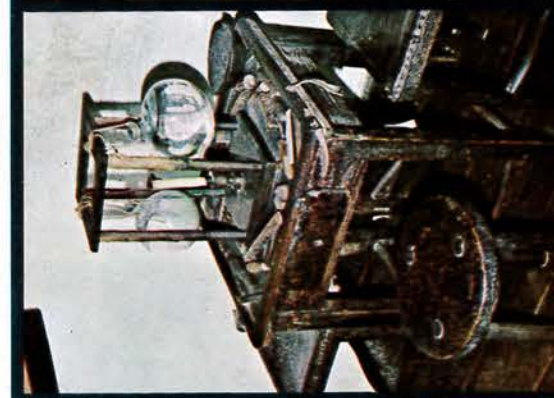
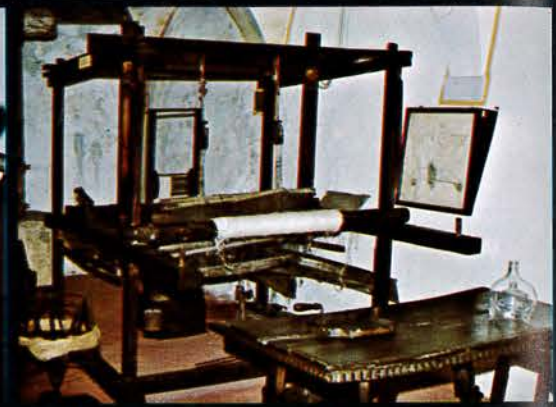
8. OBRRTNIŠTVO V NEKDANJI GORICI - Med drugimi obrtni je bilo v Gorici zelo razvito tudi kotlarstvo. Na sliki: nekaj lepih primerkov kotlov iz prejšnjega stoletja.

1. OBRRTNIŠTVO V NEKDANJI GORICI - Tako so zглеdale nekdanje kovačnice. Velik usnat meh je dovajal gorečemu oglju zrak, da je ogenj dosegal višjo toploto.

3. OBRRTNIŠTVO V NEKDANJI GORICI - Preprosto obdelana lesena glava, katero je zob časa že hudo razjedel.

5. OBRRTNIŠTVO V NEKDANJI GORICI - Stara čevljarska delavnica. Ko se je stemnilo je moral čevljar delati ob svetlobi sveče. Da mu ta ni svetila naravnost v oči, je imel pred svečo obešeno steklenico polno vode, ki je razpršavala svetlobo.

7. OBRRTNIŠTVO V NEKDANJI GORICI - Star voziček z brusom podoben onim, ki smo jih še pred kakimi desetimi leti bili vajeni videti tudi po goriških ulicah.

2. DOBERDOBSKI KRAS - Doberdobsko jezero, ki je v poletnih mesecih skoraj suho, se v zgodnji pomladi in po daljših nalivih napolni z vodo.

4. DOBERDOBSKI KRAS - Na dnu nekaterih brezen raziskovalci včasih odkrijejo večje ali manjše, lepo zakapane dvoranice.

6. DOBERDOBSKI KRAS - Jama »Kraljica« je zelo bogato zakapana. Značilni so kapniški izrastki, ki so zrasli v raznih smereh.

8. DOBERDOBSKI KRAS - Jama v Pogrižah (Vrh) je edina jama na Doberdobskem Krasu, ki hrani ostanke prazgodovinskega človeka. Na sliki: dno razbite lončene posode iz bronaste dobe (škatljica vžigalic ob strani služi kot primerjava velikosti).

1. DOBERDOBSKI KRAS - Doberdobski Kras je najzahodnejši del matičnega Krasa. V podzemlju se sicer od njega razlikuje, na površju pa je podoben ostalemu Krasu.

3. DOBERDOBSKI KRAS - Na Doberdobskem Krasu je mnogo brezen, ki pa ne dosegajo velikih globin. Na sliki: 30 metrov globoko brezno v Leščah (Vrh - Sovodnje).

5. DOBERDOBSKI KRAS - Vodoravnih jam je na Doberdobskem Krasu malo. Najlepša je brez dvoma »Kraljica Krasa«, ki so jo pred nekaj leti odkrili člani Jamarskega kluba »Kraški krti« na Vrhu pri Sovodnjah. Na sliki: stalagmit iz »Kraljice«.

7. DOBERDOBSKI KRAS - Speleologija ali jamoslovje ni samo pohajkovanje po jamah, marveč tudi znanstveno delo. Na sliki: dva jamarja merita jamo v Pogrižah (Vrh), ki so jo pred enim letom odkrili »Kraški krti«.

canci postali celo filmski igralci. Uspešno so nastopali v filmu »Fra Diavolo« in v Disneyevem filmu »Čudež belih žrebcev«.

Kobilarna v Lipici ima približno 50 čisto-krvnih lipicancev, ki jih daje v najem za jahanje v naravi ali v pokriti jahalnici. Vedno več je ljudi, ljubiteljev konjskih športov, ki najraje preživijo svoj prosti čas ali dopust na konjskem hrbtu. Kaj je lepšega, kot jahati belega lipicanca v prelepi lipiški okolici. Za otroke so na razpolago poniji, da preizkusijo na njih svoje jahalne veščine. V Lipici deluje organizirana jahalna šola za odrasle in otroke pod vodstvom

strokovnih učiteljev. V zadnjem času so v Lipici zgradili več novih objektov. Poleg 300 let starih konjušnic stoji lepa pokrita jahalnica olimpijskih dimenzij (25 x 65 m) in novozgrajeni hotel Maestoso z lepim pokritim bazenom; tu pridejo na svoj račun predvsem plavalci.

Že po tem kratkem opisu vidimo, da imamo prav blizu pravo žarišče lepote in bogastva, katere cenijo in poznajo daleč po svetu. Zakaj jih ne bi поблиže spoznali tudi mi!? Zato na nedeljskem izletu ustavimo kdaj avtomobil tudi v Lipici, kajti beli konji nas tam vedno čakajo!

Angelo Cerkvenc

Ilustr.: Robert Hlavaty

PAPAGAJ

(PO PERZIJSKI LJUDSKI PRIPOVEDKI)

Neki človek se je mučil, da bi naučil svojega papagaja perzijski. Pa čeprav se je še tako trudil, se je papagaj naučil samo stavek: »Natančno tako!« Na vsako vprašanje je papagaj odgovoril: »Natančno tako!«

Človek se je naveličal papagajeve perzijsčine in je nesel papagaja na trg. Hotel ga je prodati za pet zlatnikov. Neki Mongol je šel mimo in vprašal papagaja:

»Ali si res vreden pet zlatnikov?«
»Natančno tako!« se je odrezal papagaj.

To je bilo Mongolu na vso moč všeč. Kupil je papagaja in ga nesel domov. Na vsako Mongolovo vprašanje je papagaj vedno enako odgovoril:

»Natančno tako!«

Mongol se je razjezil in vzkliknil:
»Kakšno neumnost sem napravil! Pet zlatnikov sem dal za tako bedastega papagaja!«

Papagaj se je takoj na ves glas zadrl:

»Natančno tako!«

Mongol se je zasmejal in papagaja izpustil.

OBRAZ V SNEGU IN LEDU — Zima si marsikdaj privoščiči prav zanimive podobe: raznolike kupe snega, ledene rože na oknih in podobno. Plešasto čelo na sliki je pravzaprav streha in zadnje okno avtomobila volkswagen. Led in sneg sta prtljažnik za smuči spremenila v sršeče obrvi, ščitnik luči nad registracijsko tablico je postal nos, sama tablica usta, pokrov prtljažnika pa lica.

VELIKANI BREZ TEKMECEV — Na sliki vidite supertovornjak, ki so ga zgradili za prevoz velikih količin zemlje, kamenja in skal in ga poimenovali po bajeslovnih grških velikanih Titan. Supertovornjak je resničen velikan, človek ob njem doseže le polovico kolesa. Tega velikana so zgradili v ameri-

ški tovarni General Motors in je največje doslej narejeno tovrstno vozilo, ki lahko prevaža 150 kubičnih metrov razsutega tovora. Sam tovornjak tehta 150 ton, poganja pa ga 16 valjni diesel motor s 170.000 kub. centim. delovne prostornine, kar pomeni delovno prostornino 226 avtomobilov fiat 750. Motor supertovornjaka pa zmore 3300 konjskih moči in doseže največjo hitrost 48 kilometrov na uro. V tovarni zadnje čase načrtujejo še večji tovornjak »Veletitan«.

NAJDEBELEJŠA REPA — Na vrtu Škota Thomasa Crooksa je zrasla repa velikanka. Najbolj zanimivo je, da Crooks repe ni ne sejal in niti sadil, ampak je najbrž kakšen ptič izpustil seme in se je sama zasejala. Repa je tehtala 10 kilogramov, njen obseg pa je bil 80 centimetrov. Crooks se je moral pošteno spotiti, da jo je izkopal iz zemlje.

ZVESTI PAZUN

Pred leti so imeli v planinski koči na Korošici v Kamniških planinah zvestega psa, ki so mu dali ime Pazun. Oskrbnik ga je vzgajal za lavinskega psa, to je za reševalca izpod plazov. Ko se je umikala zima, so pričeli snežni plazovi grmeti z vrhov in drseli prek skal in v kotanje. In tedaj je vzel oskrbnik Pazuna s seboj in ga vodil od plazov do plazov ter mu razkazoval, kako nevarni so plazovi in koliko nesreč lahko napravi. Dopovedoval mu je in prikazoval, kako lahko zasujejo človeka ali kakšno kozo. Pazun je verno gledal in poslušal in celo prikimal z glavo, s čimer je pokazal, da razume. Zatem mu je oskrbnik prikazoval, kako naj Pazun pomaga nesrečneža rešiti izpod plazov, kako naj s tacami grebe in koplje, da pride do zasutega človeka in ga reši.

Zadnji dan, ko sta bila na vaji in je oskrbnik Pazuna ravno poučeval, kako naj s tacami grebe in grebe v sneg, se na veliko nesrečo prav tedaj sproži zgoraj nad njima ogromen plaz in zgrmi nizdol. Pes Pazun komaj še odskoči pred smrtno nesrečo, medtem ko se oskrbnik za nekaj sekund prepozno zave smrtni nevarnosti, morda ni imel tako tenek sluh kakor Pazun, in ogromni plaz ga v hipu zasuje.

Pazun strahotno zacvili. Priplazi se k ogromnemu kupu snega, trese se, cvili in javka. Pravkar mu je prikazoval gospodar, kaj naj napravi, če vidi, da koga plaz zasuje. In tu je prav gospodarja samega zasulo...

Takoj se zvesta žival spravi k re-

ševanju, da najde gospodarja se živega. Kako in kje naj prične? Kup je zelo širok in visok. Poskusi najprej od strani, na vso moč hitro grebe, najprej s prednjima tacama, potlej še z zadnjima, da frči sneg na vse strani. Že precejšen gaz napravi, a kaj, ko se mu od strani sproti zasiplje. Zato spleza na vrh kupa. Zgoraj ni sneg tako trdo zgneten, kakor spodaj. Zato mu odkopavanje hitreje napreduje. Prednje tace, zadnje tace, brez prenehanja, brez odih. Uboga žival, kdaj pa kdaj zacvili, milo zajavka, zahrope.

Ne odneha. Nekako čuti, da gospodar težko pričakuje rešitve prav od njega, ki ga je vzgojil za rešitelja. Zato zvesta žival ne sme popustiti, grebsti mora brez odih! Uboga žival nič ne misli na vrnitev v koč, da se spočije in nahrani. Ne, brez počitka, brez hrane rije dalje v devet metrov globoki plaz! Obupno rije vanj dan in noč v ta brezupni kup.

Morda se le zave svojega obupnega reševanja, ko vidi, koliko ima še do dna, kako globoko je zakopan njegov dobri gospodar. Ali se nesrečni reševalec zaveda, da po tolikih dneh in nočeh ne more nesrečnik več živeti in ne potrebuje nobene pomoči več od zveste živali.

Oskrbnica v koči obupno vpije in joka, nestrpna pričakuje, kdaj se vrne mož s psom. Že toliko dni je tega, kar sta odšla, a od nikoder ju ni! Sama hodi naokrog in kliče, vprašuje tudi planince, ki prihajajo v koč, če so ju kaj videli? Oskrbni-

ca se je končno že vdala strahotni misli, da ju je zajel in zasul plaz. Pa le pride neki planinec in pove, da je videl nekega psa, kako grebe s tacami na kupu snega.

»Kako, kje?« zavpije oskrbnica. Mož jo odvede tja in žena komaj spozna svojega Pazuna. »Joj, Pazun, Pazun!« zavpije. Pazun ustavi svoje brezupno delo in pogleda dol s kupa. »Joj, Pazun, Pazun!« ponavlja žena.

Pazun jo spozna in prične cviliti in milo javkati.

»Pridi dol, uboga moja živalca! Zdaj razumem: tukaj je zasulo mojega moža in tvojega gospodarja — in ti bi ga rad odkopal! Ne bo nič, ubogi, zvesti Pazun! Nesrečnež je pregloboko! Ko bo ta ogromni kup popilo sonce, ga bomo našli, odpeljali in pokopali. Pridi dol in pojdi z menoj v toplo zavetje! Hrane dobiš in spočiješ se. Ubogi, ubogi, saj si do smrti utrujen! Pridi, pridi dol!«

Žival se res priplazi dol. Oskrbnici pade k nogam, cvili in milo javka. Žena se joka, planinec se joka, pes se niti plaziti ne more več, do kraja je izčrpan. Zato ga planinec dvigne in nese. Ni težak, sama kost. Odnesejo ga v toplo zavetje.

Ali veš, da...

Miro Presl

...imajo jegulje strupeno kri?

...so prvi kamen za postavitev stolice sv. Petra v Rimu vzdali leta 1506?

...obstaja tudi črni diamant?

...so »most vzdihljajev« v Benetkah postavili v 13. stoletju?

...je Mojzes živel v trinajstem stoletju pred našim štetjem?

...je v Italiji Comsko jezero najgloblje?

...so gobe rastline brez klorofila?

...so mline na vodni pogon iznašli Grki?

...je meso povodnih konj užitno?

...je topolov les najbolj primeren za izdelovanje vžigalic?

...je Republika San Marino nastala v četrtem stoletju?

...je La Paz v Boliviji največje mesto na svetu?

Slike iz narave

Vojan Tihomir Arhar

ČLOVEŠKO TELO

Človeško telo sestoji iz milijard in milijard celic; le-te pa so zgrajene iz nekaterih prvin oziroma spojin.

Med prvina mi je v človeškem telesu največ kisika (63%); sledi ogljik (20%), vodik (3%), dušik (3%), kalcij (1,5%), in fosfor (1%); mnogo manj je kalija, žvepla, klora, natrija in magnezija. Železo, baker, mangan in jod nastopajo v človeškem organizmu le v neznatnih količinah.

Prvin je v človeškem telesu v čistem stanju le malo; to so kisik, dušik in vodik. Večina elementov je v človeškem telesu združena v spojinah. Med anorganskimi spojinami je najpomembnejša voda in razne mineralne soli. Med anorganske snovi pa štejemo masti, beljakovine in ogljikove hidrate. Zanimivo je, da se količina vode v človeškem telesu s staranjem nenehno krči. V novorojenčkovem telesu tvori voda tri četrtine njegove celotne telesne teže, v telesu ostarelega človeka pa nekaj manj kot polovico.

Koža, ki pokriva naše telo in ga varuje pred poškodbami, meri okoli poldrugi do dva kvadratna metra. Če je uničena več kot tretjina kože (npr. pri hudih opeklinah), človek umre. V koži je dva do tri milijone žlez znojnic in poldrugi milijon žlez lojnic. Poleg tega pa se nahaja v njej še tri milijone čutnic za bolečino, pol milijona tipalnih čutnic, četrta milijona čutnic za hladno ter okoli dvajsettisoč čutnic za toploto.

Na glavi imamo devetdesettisoč do sto štirideset tisoč las. Če pa nohtov ne bi ni-

koli strigli, bi nam le-ti do kraja življenja zrastle v dolžino štirih metrov.

Kosti, ki dajejo človeškemu telesu oporo, je okoli dvesto. Spaja jih in premika nad šeststo mišic. Kost stegenica prenese pritisk večji od ene tone. Človeško telo lahko naredi na tisoče najrazličnejših gibov.

Naša roka, ki ima na koncu pet prstov, je najpomembnejše orodje, ki more izvesti vse, kar iznajde človekov razum. Brez roke sploh ne bi mogli pisati, pisava pa je — poleg govora — najpomembnejši pripomoček pri človekovem vzponu. Pisava je tisto nepogrešljivo sredstvo, s katerim prejšnji (starejši) rod posreduje svoje izkušnje in znanje naslednjemu (mlajšemu) rodu, da bi mladi, opirajoč se na dognanja starih, mogli graditi dalje, vedno novo, vedno bolj domiselno, vedno popolneje.

Tudi naše noge niso kar tako. V življenju prehodimo pot, ki je štiri in pol krat daljša od ekvatorja. Na dan napravimo približno 20.000 korakov. Zanimivo je tudi, da smo zjutraj, ko se zbudimo, malce višji kot zvečer; čez dan se namreč mehkejši deli telesa nekoliko stisnejo.

Z jezikom okušamo slano, sladko, kislo in grenko, z nosom zaznavamo nešteto vonjav, z očmi razločujemo na tisoče barvnih odtenkov, z ušesi pa dojemamo zvoke od 16 do 20.000 tresljajev na sekundo. V notranjem ušesu je tudi organ za ravnotežje telesa. V ustih ima odrasel človek 32 zob, ki tvorijo zobovje.

Najdragocenejša snov človeškega telesa je kri, ki dovaža celicam potrebno hrano in kisik, ter odvaža nerabne snovi, razkrojke. Kri sestavljajo plazma ter ogromno število rdečih in brezbarvnih krvnih telesc ter krvne ploščice. Odrasel človek ima približno 5 litrov krvi. Če bi rdeča krvna telesa razporedili drugo poleg drugega, bi pokrila več kot polovico nogometnega igrišča, čeprav so tako majhna, da jih je treba položiti več kot sto v vrsto, če hočemo dobiti 1 milimeter dolg niz. Ponamo štiri različne vrste človeške krvi: A, B, AB in O. Kri se pretaka po žilah. Celokupna dolžina vseh krvnih žil v telesu, od arterialnih in venoznih do najtanjših-kapilar, znaša 500.000

kilometrov, kar je sto tisoč več, kot znaša največja oddaljenost Lune od Zemlje.

Srce, ki poganja kri po žilah, je ena sama mišica, komaj večja od pesti. Od rojstva do smrti se nikoli ne ustavi. Za človekovega življenja bije dva tisoč do tri tisoč milijonkrat in opravi ogromno delo, saj kot neutrudna črpalka pretoči jezero krvi.

Največje čudo človeškega telesa pa so možgani. Sestoje iz milijard in milijard živčnih celic. Kot najbolj razviti del celokupnega živčevja in njegovo središče, so sedež naše zavesti, spomina, ustvarjalnosti, volje in delovanja. Pri odraslem človeku tehtajo od okoli 1200 do 2000 gramov, v starosti pa teža možganov pojema.

Miro Presl

LABOD

Labod, lep, kakor sneg bel ptič in odličen plavalec, je doma s severne Evrope. Človek si je tega lepega ptiča udomačil in ga naselili v razne parke, jezerca in ribnike za okras, saj se labod postavlja z dostojnim, rekli bi vzvišenim obnašanjem in je s svojimi privzdignjenimi perutnicami in slokim, dolgim vratom prav lep okras okolja.

Labod je ves bel, ima gibljiv vrat, rume-no-rdečkast kljun, ki je spodaj črn, na čelu pa ima črno grbo. Tudi kratke noge, na katerih je zelo razvita plavalna kožica, so črne in precej daleč zadaj vsajene v telo. Hrani se s semenjem, črvi in žuželkami. Nikoli ne je rib.

Labodi so dobri in zvesti družinski očetje in zelo skrbijo za svoj naraščaj. Dosegajo visoko starost. Labod se le redkokdaj oglašja z močnim hreščočim glasom, kar je pravo nasprotje z njegovo lepoto. Prav zaradi tega so ljudje dolgo časa mislili, da je nem. Sorodnika belega laboda sta črni labod, ki je doma v Avstraliji, in labod pevec.

Beli labod

V svetu tehnike

Lojze Abram

Kovinske ptice domače izdelave

Letalo ne predstavlja nobeno čudo več. Na tisoče potniških in vojaških jih vsako uro preletava sinje nebo in prepričan sem, da mnogi od vas tudi vedo, kje jih gradijo in v katerih državah so največje tovarne. Verjetno pa malokdo od vas ve za zanimiv podatek, da je jugoslovanska letalska industrija že preko petdeset let stara in da izdeluje odlična šolska in vojaška letala, ki so jih ugodno ocenili najuglednejši strokovnjaki.

Že 3. marca 1924 so namreč v takratni tovarni Ikarus izdelali prvo letalo serijske proizvodnje, ki je v glavnem služilo za šolanje pilotov. Odtlej je letalska industrija v Jugoslaviji izdelala skoraj 4500 letal, približno 2000 jadralnih letal, okrog 1800 letalskih motorjev in več kot 50.000 padal ter mnogo drugih instrumentov, ki so potrebni za opremo letal.

V Žarkovu pri Beogradu je tudi letalsko-tehnični inštitut, katerega naloga je raziskovanje in načrtovanje ter preizkušnja aerodinamičnih lastnosti letal domače proizvodnje v posebnem velikanskem zračnem tunelu, kjer umetno izzovejo zračne tokove z velikimi hitrostmi. Na tak način lahko preizkusijo vzdržljivost in lastnosti letal ter odpravljajo morebitne napake.

Prvo reaktivno letalo, ki ga je začela proizvajati jugoslovanska letalska industrija po zadnji vojni, je dvosedežno letalo »galeb«. To je šolsko letalo, ki ga uporabljajo za šolanje letalcev, in je v svetovnem merilu eno najboljših te vrste, ker je zelo okretno in gibčno. Temu letalu je sledil nov model, ki so ga imenovali »jastreb«. Na mednarodnih letalskih razstavah v Angliji in Franciji sta jugoslovanski letali »galeb« in »jastreb« dobili najvišje ocene za to zvrst letal, ki so jih dali svetovni letalski strokovnjaki.

Jugoslovanska industrija je kasneje začela izdelovati letalo vrste »kragulj«. Dandanes pa se lahko jugoslovansko vojno letalstvo ponaša še z enim domačim reaktivnim letalom: »orlom«, ki je nastalo v sodelovanju z romunskimi strokovnjaki in ga serijsko izdelujejo v jugoslovanskih letalskih tovarnah. Tudi reaktivec »orel« je zelo okreten,

uporabljiv in tako zgrajen, da ustreza vsem mogočim pogojem in potrebam vseljidske obrambe v Jugoslaviji. Reaktivno vojno letalo »orel« lahko nosi več vrst orožja, kar mu omogoči izpolnjevanje različnih vojnih nalog. Poleg tega ima to letalo (na sliki) še to prednost, da lahko vzleti s travnatega terena.

Ivan Furlanič - Mario Šušteršič

OBNOVLJENI KLUB »SIRENA«

Petdeset let po nasilni ukinitvi so v Barkovljah pred nedavnim prevzel pobudo za obnovitev nekdanjega veslaškega kluba »Sirena«, ki se bo po novem imenoval »Tržaški pomorski klub Sirena«. S tem se uresničuje tisti neobhodno potrebni povratek k morju, k tistemu elementu, ki Slovincem v zamejstvu pripada po naravi in legi, k elementu, kjer smo bili do nedavnega v svojih športnih dejavnosti odsotni in smo prepuščali teren drugim.

Sedaj imamo torej spet pomorski klub, ki bo brez dvoma postal vreden naslednik nekdanjega veslaškega kluba »Sirena«, ki so ga ustanovili leta 1924 in je imel svoj sedež in čolnarno v Barkovljah, tam kjer je danes kopališče »Excelsior«. Klub pa je deloval samo tri leta, ker so ga ukinili s posebnim odlokom tržaškega prefekta septembra 1927, češ da je njegova dejavnost protidržavna, pač usoda, ki je doletela vsa slovenska kulturna in športna društva po prihodu fašizma na oblast. Tržaški veslaški klub »Sirena« je bilo tedaj edino slovensko

društvo, ki se je ukvarjalo s pomorskim športom. Klub je razpologal kar s tremi čolni: skalejem, ki so ga uporabljali za trening, jolo in dvojcem s parnimi vesli.

Člani »Sirene« so redno in marljivo trenirali od Barkovelj tja do Miramara in Grljana pod veččim vodstvom češkega trenerja Jana Štreraka. Žal, takratnim veslačem in veslačicam ni bila dana priložnost, da bi se vsaj enkrat pomerili v uradni veslaški regati, čeprav so bili izredno pripravljeni, saj so jim italijanski kolegi, ki so pravitako veslali ob barkovljanski obali, nekoliko za vidali.

Sedaj so se Barkovljani spomnil, da so dozoreli časi za obnovitev pomorske športne dejavnosti. Pripravljani odbor je že stopil v stik z barkovljansko-rojansko konzultom, da bi ob obali dobil neobhodno potreben primeren prostor, da bo dejavnost obnovljenega pomorskega kluba zaživela in se razvijala, saj nam nudi morje nešteto tekmovalnih in rekreacijskih možnosti.

Tone Pavček

Teta je tista, ki brusi od obiska pa do obiska sladke besede po ustih in me kar naprej stiska.

Druge tete so tete po sili. Teta marela, teta soseda, teta s psičkom, teta z zdravili, in teta, ki pisano gleda.

Ta teta je huda žena, ki me preganja s protom, kadar jabolka, še zelena, ji rabutam za plotom.

Tet sploh vse polno teka okoli. Med njimi tetka lisica. Vendar samo teta v šoli ni teta, je učiteljica.

Teta navsezadnje je luna, kadar me gleda zabuhlih lic. Ko spremeni se v suhca grduna, pa je mesec in takrat je stric.

Ilustr.: Jelka Reichman

TETE

Meta Rainer

Ilustr.: Bine Rogelj

MLADI PROMETNIKI

Prometniki smo čili, mladi, na cestah mora biti red! Vozniki ubogajo nas radi, brez vozlov teče nam promet.

Imamo uniforme lepe, poznamo vsak prometni znak; otroke, starčke, bolne, slepe pospremimo na varni tlak.

Ko bomo pa nekoč vozili sami svoj avto, hojaho, nesreč ne bomo povzročili, na cesti vsakdo varen bo!

Zaklad v žlebu

Med propadlima kmetijama Spodnjega Obirja in Smolniškega, na trpko — veseli južni strani otožnega orjaka Obirja, se začne ozka grapa, ki drži nizdol v Jamnikovo globel. V domači govorici ima ta grapa naziv »Žlez«.

Že davno, davno pred tem, preden je nad Žlebom nastala rudarska hiša tujca Fladinga, kovačnica in mlin, kjer so mleli svinčeno rudo, se je tam dogajalo sledeče:

Pri sosednem kmetu, Šobru, so imeli veliko ovac. Te je pasel ovčar, ki se je rad potikal po vsej okolici.

Kako se je fant le zavzel, ko je nekega dne naletel v Žlebu na neko žensko! Bila je čudno lepa, oblečena v nekako haljo iz domačega prta, in je prala pšenico. Polne vreče žita so bile poleg nje. Vsipala ga je v kadi, kamor je od nekod živahno curljala voda.

Ker je ovčarju prijazno pokimala, se je ni bal in je stopil bliže.

»Kaj je to?« bi rad vedel. Pokazal je na zlatorumeno pšenico.

Ženska ni odgovorila na stavljeno vprašanje, marveč je začela:

»Pridi jutri zjutraj, še pred soncem, in prinesi tri enoletne leskove šibe s seboj. Odreži jih pa še nocoj

po sončnem zahodu. Ravno tu sem pridi! A ne boj se me, jaz bom čisto drugačna, čudna bom in bom silila vate! Z vsako šibo me trikrat udari, pa vsakokrat močnejše. Tako me boš rešil in srečna bova oba. Sicer pa nikomur ne pravi kaj o tem.«

Nato je pobrala raz razprostrti beli prt tri kosce črnega oglja. Glej čudo: Ko jih je imela v rokah, so bili videti kakor blesteče zlato! Ponudila jih je ovčarju. Dregetaje jih je vzel — in smuk z njimi v žep!

Kot bi luč ugasnil, je zginila ženska — in z njo pšenica, kadi, vreče — da, tudi žuboreča voda!

Ko se je ovčar približeval Šobrovemu domu, ga je skrbelo, kaj bi s tistim zlatom. Staknil je nekje star, prazen čebelni panj, jo skrivaje ubral v les gor za hlev. Zletel je še po rovačo, skopal luknjo in skrtil panj z zlatom vanjo. Joj, cel panj je postal poln rumenega, težkega zlata. Zasul je zaklad in si dobro zapomnil kraj.

Drugo jutro pa je stal ovčar z leskovimi šibami na Žlebu!

Vzame se od nekod velika kača. Grozeče sika in se vije proti njemu. Fant pa pogumno zamahne s prvo šibo trikrat in vselej bolj močno.

Pa se privali spet grozna kosmata krogla, od katere je od vseh strani koj tako štrlelo kremljevin in režečega se zobovja. Ovčar začne pobijati z drugo šibo — spet trikrat!

A glej, nova, še silnejša pošast se pojavi; rohnenje in zelenkasto švistanje ognja jo je obdajalo.

Sedaj pa začne fantu pojemati pogum. Udari s tretjo šibo prvič... šavsne v drugo, a stopi že za korak nazaj...

Zbal se je — in ni mogel več zamahniti v tretje! —

Naenkrat izgine vse. Od nekod začuje milo težeči glas včerajšnje ženske: »O ti nesrečni človek, zakaj me nisi rešil! Zdaj bom morala naprej trpeti v tem ukletju. Tako dolgo, da

prenese ptica javorjevo seme od tu na Rebrco pred Krajnarjevo hišo. Tam bo zrastle drevo. Posekali ga bodo in iz debla deske nažagali. Iz tistih desk pa bo nekdo naredil zibel. Prvi otrok, ki se bo v njej zibal, bo spet imel priložnost mene oteti. A gorje meni tačas!«

Ko je prišel ovčar na Šobrovo domov, je bil čisto iz sebe. Vse je povedal, kaj se mu je pripetilo. Tudi o tistem zakopanem čebelnem koritu. Takoj so leteli domači, da bi ga izkopali. A zaman.

Do današnjega dne ni videl nihče več tiste uklete ženske na Žlebu — in zakopano zlato v čebelnem panju za Šobrovem hlevu je že tudi marsikdo brez uspeha iskal.

JANKO IN ROBOT

Po večerji je Jankov očka obrnil gumb na televiziji in prikazala se je slika...

— Vsak dan isto! — je zagodrnjal. — Ti fantastični filmi! Sit sem jih. Same neumnosti.

Janko pa ni bil istega mnenja. Rad jih je gledal. Celo občudoval jih je. Film je predstavljal čudovitega robota, ki je na nekem daljnem planetu samo pritisnejo na gumb in robot jim izvrši naloge. Kako lepo! Kako koristno! Mami ni treba pomivati posode — pomije jo robot. Tudi očku ni treba iti na delo, robot ga nadomesti. To je resnični napredek!

Ko se je na ekranu spored menjal, je šel Janko v svojo sobo in legel. Še vedno je mislil na one dečke, ki so tako srečni, da imajo robote, ki jim naredi naloge, se z njimi igra, jim postreže, jih spremelja. Kako prijetno!!

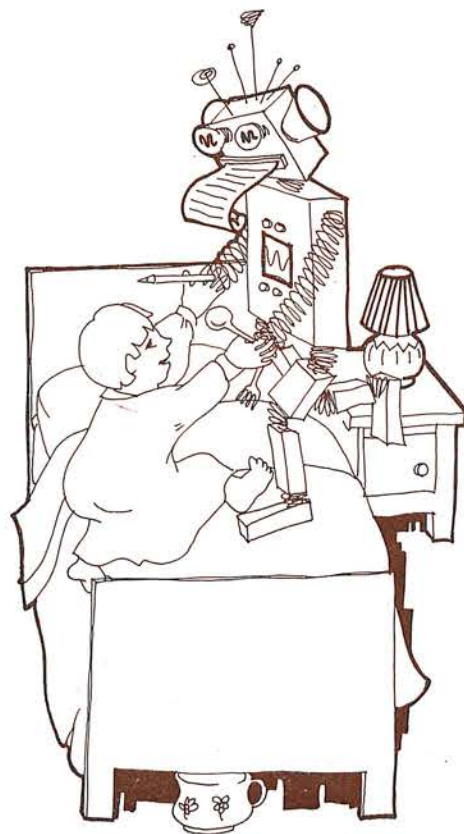
Končno ga je zajel spanec. V nočni tišini se mu je približal robot, prav takšen, kot ga je gledal v filmu. Odslej je bil Janko prepričan, da bodo njegove naloge lepe in brez napak. Robot mu jih bo naredil.

Čudovito! Že se je videl kako ga učitelj nagrajuje, sorodniki hvalijo in njegovi mali součenci mu zavidajo lepe uspehe. In vse po zaslugi robota.

Toda, glej, neki dan se je robot zgrudil. V njem se je nekaj pokva-

rilo. Janko ga je poskušal popraviti, vrtel je gumb na desno in levo, trkal po oklepu, a bilo je zaman. Robot se ni več ganil. Seveda, saj je mehaničen in prav lahko se je v njem kak delček utrgal ali obrabil.

Kakšna nesreča za Janka! Konec njegovih brezhibnih nalog. Konec lenarenja. Zopet se je treba spraviti

k učenju. Odvadil se je delati. Težko je spet prijel za knjige in prejemal slabe ocene. Bal se jih je pokazati svojim staršem...

Zdaniilo se je. Janko se je zbudil in z veseljem ugotovil, da je samo

sanjal. Saj on ni nikoli imel robota, ki bi izvrševal naloge mesto njega. In prav je tako. Bolje je, da se sam potrudiš, da se pridno učiš: uspeh je zagotovljen in bolj zaslužen, predvsem pa varen pred okvaro.

Zapojmo veselo

PRIPOVEDOVAJE

DEŽEK TRKA

JANEZ BITENC

1. Na o - kno tok, tok, je de - žek po -
2. „Naj li - je z ne - ba na stre - he in
3. Po lu - žah cmok, cmok, in kar brez de -
4. Zdaj fant je bol - nik, ga ku - ha vro -

1. tr - kal, pred o - knom pa Rok je je - zno po - smr - kal:
2. ce - ste, da ni - sem ste - sta go - to - vo že ve - ste."
3. žni - ka, ves mo - ker se Rok cel dan že po - ti - ka."
4. či - na, mu re - če zdravnik: „Rok, to je an - gi - na!"

MLINČEK

Janez Bitenc

1. Mlinček se že vr - ti, mlinček se že vr - ti,
2. Vpe - či se že ka - di, vpe - či se že ka - di,
3. E - no naš Blaž do - bi, z drugo se Rok sla - di,

1. mlin - sko ko - lo pa pše - ni - čko dro - bi.
2. ma - mi - ca spe - kla po - ti - čke je tri.
3. tre - tjo pa pti - čkom Ma - tjaž na - dro - bi.

Ludovika Kalan
Ilustr.: Jelka Reichman

Miške imajo praznik

Oče Miško je odločil:
»Danes je za miške praznik,
ker pod avtom je končala
muca — črnodlaki paznik.
Davi, trudna, neprespana
sredi ceste je hodila,
vsa zamišljena, kot vedno
ni na semafor pazila.
Več ne boste nas plašili
dve zelenkasti zenici,
ki v nočeh pred našim vhodom
sta svetili kot kresnici.
Zdaj pa brez strahu tecimo
vsi na praznično kosilo
v shrambo, v lonce in predale,
tam se jedlo bo in pilo!«

Šolarji pišejo

NA SNEGU

V Senožeče smo prišli,
razočarani bili.
Smučarjev je tol'ko b'lo,
da je snega zmanjkalo!

Smučal sem po dolgi progi,
včasih še po eni nogi,
je ledena proga b'la
in sem zmeril metra dva
(moja noga pa je šla)!

Kar zgrozila se je mama,
obupala je tudi teta Ana
in še znanec in pa znanka
ter še stara mati Anka.

Ena, dve in tri,
že smo v bolnici bili.
V mavec nogo so mi dali,
me nato domov poslali.

O, Senožeče, vas ti draga,
kdaj se bomo vid'li spet?
Ko moja noga spet bo zdrava
se pripravim na drug polet!

Marjan Peric
2. r. NABREŽINA

PRVI SNEG

Mama je zgodaj vstala in začela pospravljati v hiši, mlajša sestra pa je, kot ponavadi, uganjala svoj čira-čara po kuhinji. Meni je bilo prijetno v postelji, zato sem malo poležavala. Nenadoma sem zaslišala sestrin začuden glas: »Mama! Komarji in metulji letijo!«

Mama se je smejala, jaz pa sem bila radovedna, kakšni metulji letijo pozimi. Skočila sem s postelje in pogledala skozi okno. Bile so prve snežinke.

Na veliko veselje nas otrok, je sneg kmalu pobelil dvorišča, ceste, polja in gmajne. Ves dan smo bili zunaj. Kepali smo se, kričali, smejali, se sankali in sploh pozabili na mraz. Še dobro, da so bile tedaj šolske počitnice, da smo bili lahko po mili volji zunaj. Šele pod noč smo se vračali domov, lačni, utrujeni in s svečko pod nosom.

Našega veselja je bilo kmalu konec, saj je dež pobral ves sneg. Škoda! Ljudje, ki vedno godrnjajo na vreme, so bili menda veseli, da ni bilo več snega, vendar so kljub temu ostali kislega obraza, ker je pač deževalo.

Sonja Milič
4. r. ZGONIK

MOJ BRATEC

Moj brat se imenuje David. Je visoke in močne postave. Ima črne oči in rjave lase. Star je štiri leta.

Zelo rad hodi v vrtec. Hitro se nauči pesmic. Rad poje pesmi, ki jih sliši od mene. Spi v moji sobi. Vsak večer mu moram povedati pravljico, vedno isto, o Sneguljčici. Rad se igra z menoj. Skupaj te-kava za žogo, igrava skrivalice in drugo. Bratca imam rad, ker se z njim zabavam.

Včasih je poreden in moram narediti vse, kar si izmisli, če ne, se name jezi, da je tudi takrat zelo simpatičen.

Aleksander Antonič
3. r. MAVHINJE

V NAŠEM RAZREDU

Naša učilnica je velika. Ima dve okni, ki se odpirala proti vzhodu. Kadar sije sonce, je v naši učilnici zelo svetlo.

V učilnici je šest klopi, v desnem kotu pa učiteljičin kateder in omara. V levem kotu je peč na olje. Na steni visi mnogo lepih barvnih risbic.

V razredu je šest učencev: Robert, David, Nerina, Štefan, Aleksander in jaz Barbara. Robert je nagajiv, David se zelo rad baha, da je močan, Nerina govori zelo potihno. Štefan si pod klopjo vedno sezuva copate, Aleksander pa pride včasih v šolo brez domače naloge. Kaj pa jaz? Klepetam z Nerino.

Barbara Jakominčič
3. r. MAVHINJE

MOJA SESTRA

Moja sestra je visoka, čeprav ima šele šest let. Hodi v prvi razred. Ima svetlo rjave lase in temne oči. Imenuje se Agata. Je cmerava deklica. Kakšenkrat me celo udari v hrbet, mene boli, ona pa se smeje in zbeži.

Rada se igra z menoj, posebno z lego kockami, ali pa na vojno. Zelo rada strelja. Meni je sestra všeč, ker je živahna in zelo rada poje.

Roberto Santini
3. r. MAVHINJE

TRGOVINA SREDI VASI

V Mavhinjah je majhna trgovina. V njej dobiš vse: oblačila, igrače, šolske potrebščine in razne druge reči. Ko hodim iz šole, se ustavljam pred izložbo in si ogledujem, kar je razstavljeno. Najbolj so mi všeč igrače, ki stojijo na policah na desni strani izložbe. Prodajalec za prodajalno mizo govori italijansko. Nekoč sem šel kupit darilo za očeta. Prodajalec mi je svetoval, naj kupim volnen jopič. Ko je vzel škatlo s police, so mu zdrknile še druge škatle na tla. Pomagal sem mu pobirati škatle in jih spet postavljati na mesto. Ker sem mu pomagal, mi je daroval sto lir.

David Kačič
3. r. MAVHINJE

MOJ BRATEC

Moj bratec se imenuje Martin. Je majhen deček in hodi prvo leto v vrtec v Mavhi-

Konjiček

Skači kot šahovski konjiček tako, da boš dobil imena treh evropskih držav. Začni z debelejšo črko Š v črnem polju.

Magični kvadrat

1	2	3	4
2			
3			
4			

Vodoravno in navpično: 1. kralj norcev, 2. del obraza, 3. nasprotno od mlad, 4. odvečna teža.

Rešitve ugank iz četrte številke

LAŽJA KRIZANKA — Vodoravno: 1. Fran ce Prešeren, 14. rokav, 15. radoveden, 17 akuzativ, 19. pora, 20. nemara, 21. NO, 23 ra, 24. AP, 25. udi, 26. filmi, 28. oda, 29 flota, 31. njegov, 32. gravitacija, 34. in, 36 ruta, 37. elita, 38. znak, 40. klotast, 41. dleto, 42. ari, 43. prekop.

ZLOGOVNICA — 1. kokošnjak, 2. črepinja, 3. karabinka, 4. pletenica, 5. malinovec, 6. omejitev, 7. barakarji.

Imeni mest na vzhodni jadranski obali sta: Opatija in Šibenik.

DVA TRIKOTNIKA — Levi trikotnik: 1 Savinja, 2. svinja, 3. Sinaj, 4. sani, 5. sin 6. ni, 7. I. Desni trikotnik: 1. A, 2. as, 3 sat, 4. rast, 5. stare, 6. presta, 7. prestar.

Rešitve ugank pošljite do 5. v mesecu na uredništvo Galeba: Lojze Abram, Ulica G. Amendola 12 - 34134 Trst

REŠITVE SO POSLALI: Elij Iori, Patricija Terčon, Darija Gherlani, 4. in 5. r. MAVHINJE. Samuel Hlede, 5. r. UL. V. VENETO - GORICA. Danila Petejan, Vesna Tomsič, Nada Devetak, Lorena Gulin, Loredana Peteani, Edi Peteani, 4. in 5. r. SOVODNJE OB SOČI. Nadja Rebec, 5. r. UL. CROCE - GORICA. Aleksander Desco, 5. r. SV. FRANČIŠEK. Mojmir Kokorovec, Samo Kokorovec, Olaf Sedmak, Marvida Čuk, 1. in 2. r. SV. IVAN. Ivan Perčič, 4. r. OPČINE. Alan Oberdan, 3. r. DONADONI. Štefan Sardo, Nadja Stocca, Nives Stocca, Keti Regent, Simona Slokar, Katja Verginella, Ivo Sedmak, David Nabergoj, Saša Ban, Danja Danieli, Andrej Gruden, Sabina Fabjan, Alenka Starz, Marko Comino, Romilda Daneu, 5. r. PROSEK.

NAGRADE DOBIJO: Elij Iori, 4. r. MAVHINJE. Samuel Hlede, 5. r. UL. V. VENETO - GORICA. Aleksander Desco, 5. r. SV. FRANČIŠEK. Samo Kokorovec, 3. r. SV. IVAN. Ivan Perčič, 4. r. OPČINE.